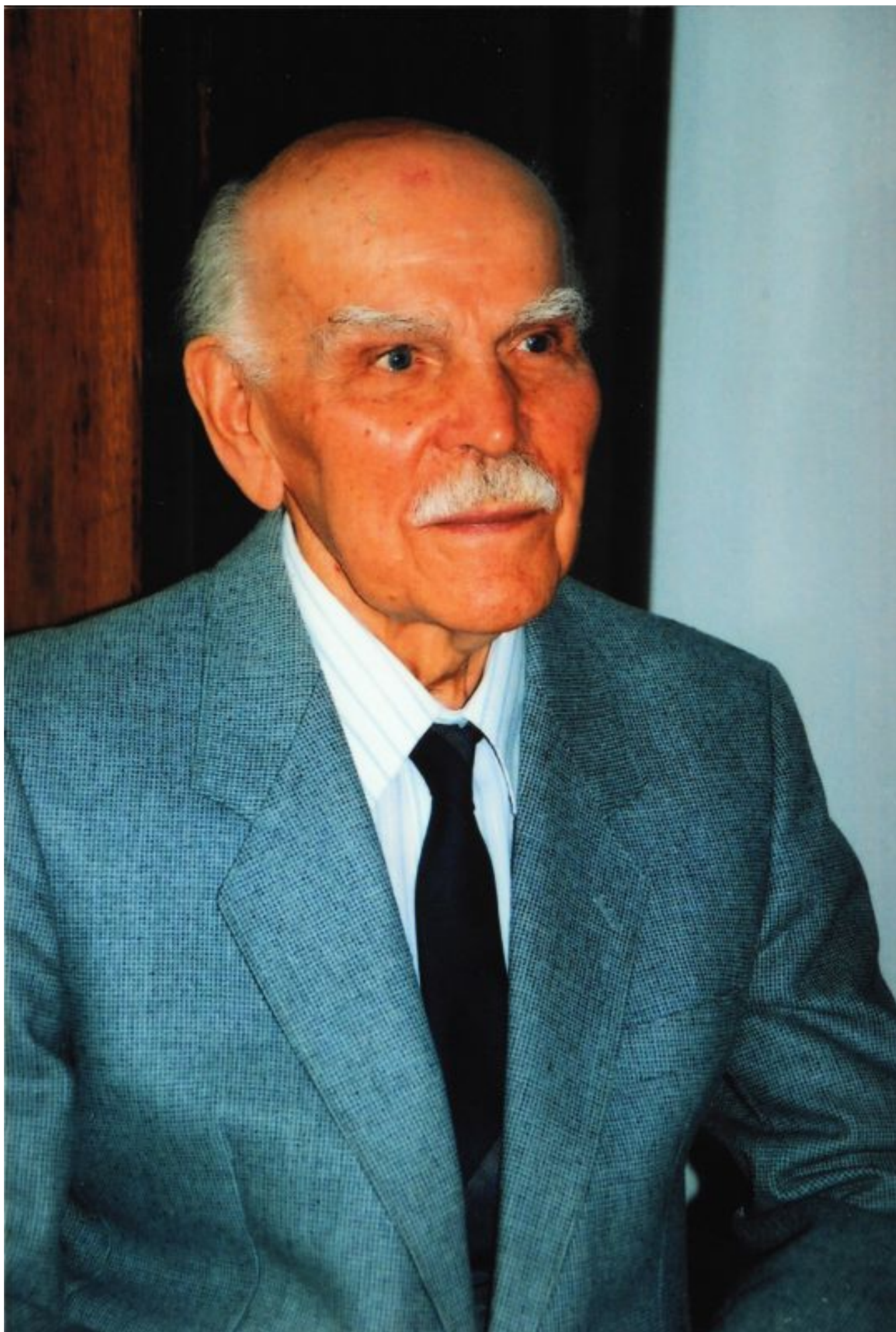

Köszöntő

2011/08/24

Berlász Jenő - 100 éves az élő legenda

[1]Csodálatos ünnepet ülünk, amely mind az Országos Széchényi Könyvtár, mind pedig egy ember életében fontos pillanat. Nem tudnám rövidebben és szebben összefoglalni: centenárium. Hihetetlen öröm, de a könyvtáros szakma nagyszerű kutatója, a történelemtudományok doktora, a 2000-ben Bibliothecarius Emeritus címmel kitüntetett, Szinnyi József-díjas, Magyar Örökség díjjal jutalmazott, Eötvös-koszorúval megtisztelt Berlász Jenő augusztus 28-án ünnepli 100. születésnapját. Igen, nem tévedés, kollégánk, barátunk, példaképünk, tanárunk valóban 100 éves. Bár tavaly megjelent válogatott tanulmányait tartalmazó kötetének előszavában szerényen azt írja, ő már egy letűnt történészgeneráció tagja, akit kevesen ismernek, ám ez természetesen nem igaz.

Olyan alapl művek kerültek ki a keze alól, mint az "Országos Széchényi Könyvtár története 1802-1867", társszerzőként vett részt a "Kereszténység védőbástyája" megírásában, ipartörténeti tanulmányai a magyarországi gazdaságtörténet-írás megkerülhetetlen munkái, ahogyan Erdéllyel kapcsolatos gazdaság- és társadalomtörténeti értekezései, könyvtár- és irodalomtörténeti kutatásai is mértékadóak, és azok is lesznek mindig. Berlász Jenőről sok mindent el lehet mondani, azt azonban bizonyosan nem, hogy letűnt volna.

Ez a fantasztikus tartású, látszólag kemény ember, aki azonban soha nem volt megközelíthetetlen, nem akármilyen korban született, nem akármit élt végig és látott száz esztendő alatt. Valaha régen még értettük, ha valakiről azt mondták, hogy egy bizonyos iskola tagja, számított kitől kapja a tudást. Berlász Jenő ebből a szempontból is a legszerencsésebbek közé tartozik. A Pázmány Péter Tudományegyetem történelem szakán olyan, ma már könyvtári polcokon látható nevek tanították, mint Szekfű Gyula, Mályusz Elemér, Szentpétery Imre vagy Lukinich Imre. Hajnal Istvántól tanult újkori egyetemes történelmet, Domanovszky Sándortól hallgatott magyar művelődéstörténetet. A gazdag publikációs tevékenységű, kivételes felkészültségű és tudású Berlász Jenő ma azt vallja: ő Domanovszky-tanítvány. Lankadatlan figyelemmel és szorgalommal szívta magába tanáraitól a tudást, de Mesteréül Domanovszkyt fogadta.

Már kamaszkorában a történelem izgatja, tizenhat évesen emlékbeszédet tart Bethlen Gáborról. Huszonöt éves, amikor 1936-ban egy éven át kutat a bécsi Magyar Történetkutató Intézetben. Ebben az évben kerül először, még csupán mást helyettesítve az Országos Széchényi Könyvtárba, majd két év múlva (1938) ugyanitt fizetési gyakornok, majd újabb két év, és az Országos Levéltár gyakornoka. Rendes tisztviselői kinevezést 1942-ben kapott a Magyar Történettudományi Intézetbe, amely a frissen létrehozott Teleki Pál Tudományos Intézet tagozata volt. A magyar gazdaságtörténet-írás doyenjének, Kováts Ferenc professzornak javaslatára 1943-ban egyetemi tanár lett a Műegyetem Közgazdasági Karán, és közben szerkeszti a Századok című folyóiratot is.

A háború után 1947-ben a Közgazdasági kar professzorává nevezik ki, ám egy év múlva, reakció lett, tehát mint polgári mentalitású kutatót, aki kiszolgálta a régi rendet, elbocsátják állásából, és megfosztják szerkesztői tisztségétől is. A fordulat évében a Magyar Tudományos Akadémia könyvtárába kerül (büntetésből? kegyelemből?) könyvtárosként, mert ez az édeni sziget, a menedék, ahol az új rend szellemi vesztesei, a hozzá hasonló társadalmi hajótöröttek összegyűlnek. Főnöke az a kegyvesztett Keresztury Dezső, aki korábban vallás- és közoktatásügyi miniszter volt, ám most őt is idesepték, és aki később, 1950-től egészen nyugdíjba vonulásáig szintén az OSZK munkatársa volt.

A forradalom idején természetesen nem hallgat, mert nem hallgathat. Tagja az Akadémiai Könyvtár Forradalmi Bizottságának, ezért természetesen újabb állásvesztésre ítélik, mint súlyosan kompromittált egyént. Újabb büntetésként az OSZK-ba kerül, ahol ki más is lehetne a főnöke, mint Keresztury Dezső. Hosszú ideig, mint oly sokszor már, bizonytalan az egzisztenciája, hiszen barátai csak egy megtűrt, hatórási munkát tudnak szerezni neki, ám végül húsz éven át, 1976-os nyugdíjazásáig marad az általa olyannyira szeretett OSZK-ban. Elhatározza, hogy immár kizárólag könyvtártörténettel foglalkozik, ekkoriban már, mint levéltári-kézirattári szakember is elismert volt.

Ő kapott megbízást a Kéziratok katalogizálása című szabályzat elkészítésére, amely 1958-ban könyv alakban is megjelent. Ő javasolta elsőként, hogy a hagyatékokat a korábbi gyakorlattal ellentétben mindig tartsák együtt. 1969-ben ő lett a könyvtár olvasószolgálatának történész tájékoztatója, természetesen erről is megjelent egy kiadványa "A történeti tájékoztatás" segédkönyvei címmel.

Hetven éves korában, 1981-ben, több mint tízévesnyi hányattatás után jelenhetett meg az "Országos Széchényi Könyvtár története" című munkája. Tíz évvel ezelőtt, 90. születésnapjára kollégái, barátai egy impozáns emlékkönyvvel tisztelik meg. Válogatott tanulmányainak kötete tavaly jelent meg, "Erdélyi jobbágyság – magyar gazdaság" címmel, a kötetben kilenc jelentős tanulmánya olvasható.

A szellemi autonómia e kiváló személyisége, aki kizárólag az igazságban hisz, legyen az emberi vagy tudományos igazság, sokunk példaképe, augusztus 28-án ünnepli 100. születésnapját! Csak azt kívánhatjuk, lessük el tőle, amitől egy ember egész életén át optimista maradhat. Berlász Jenőt egy nagy nemzedék tanította, és ő addig tanult, míg maga is e nagy nemzedék tagjává lett.

Bóka B. László
2011/08/05 - 13:13

Forrás webcím: <https://oszk.hu/hirek/koeszonto>

Hivatkozások:

- [1] https://oszk.hu/sites/default/files/Berlasz_Jeno_portre_800x539.jpg
- [2] <https://oszk.hu/category/foszotar-es-pozicionalo/hirek>